

KORUMA YAKLAŞIMI OLARAK TARİHİ BİR GÜZERGÂHIN KÜLTÜR ROTASINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ: KASTAMONU ÖRNEĞİ

Sevgi ÖZTÜRK⁴, Öznur İŞINKARALAR⁵, Dilara YILMAZ^{6*}, Meltem İHTİYAR⁷

Özet

Kentsel alanlarda, kültürel ve tarihi eserler ile kent kimliği arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu değerleri korumak için tercih edilen uygulama araçlarından biri olan kültür rotaları, doğal kaynakların, gelenek-göreneklerin, tarihi ve kültürel açıdan önemli olan somut ve somut olmayan miras öğelerinin keşfedilmesini sağlamaktadır. Kültür turizmi tarihi değerlere sahip bölgelerin ve bu bölgelerle bağlantı kuran yolların önem kazanmasını sağlamıştır. Tarihi ve arkeolojik öneme sahip bu yollar birçok kaynağa sahip olmalarından ötürü *kültür rotası* olarak adlandırılmaktadır. Bu şekilde işlevsellik kazanan yollar yeniden değerlendirilmeye başlamıştır.

Çalışma tarihi ve kültürel açıdan önemli ve kentsel sit alanı olan Kastamonu kent merkezinde gerçekleştirilmiştir. Kastamonu kentinin turizm potansiyelini geliştirmek, kültürel miras öğelerinin korunarak yaşatılması amaçlanmıştır. Çalışmada ilk olarak kültür turizmi ve kültür rotası hakkında kuramsal yaklaşımlar incelenmiştir. Daha sonra çalışma alanının tarihi ve kültürel dokusu ele alınmıştır. Sonuç olarak, tescilli yapıların yoğunlukta olduğu kent merkezi için öneri iki adet rota çalışması hazırlanmıştır. Bu rotalar, tarihi-kültürel miras öğeleri arasında bağlantının sağlandığı bir ulaşım koridoru niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür rotası, kültür turizmi, koruma yaklaşımı ve Kastamonu.

JEL Kodları: Z3, Z32, Z320.

Geliş Submitted 19.02.2020

Kabul Accepted 17.06.2020

⁴ Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, sevgiozturk37@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3383-7822.

⁵ Arş.Gör., Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, oznurbulan90@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9774-5137.

^{6*} Sorumlu Yazar: Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, dilara.yilmaz94@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9151-0529.

⁷ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, meltem.ihlyar@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0534-2849.

AS A PROTECTION APPROACH, THE HISTORICAL ROUTE WHICH IS CONVERTING TO THE CULTURAL ROUTE: THE CASE OF KASTAMONU

Abstract

There is a direct relationship between cultural and historical monuments and urban identity in urban areas. Cultural routes, one of the preferred application tools to preserve these values, allow the discovery of natural resources, traditions, concrete and intangible heritage elements that are historically and culturally important. Cultural tourism has enabled the regions with historical values and the roads connecting with these regions to gain importance. These historical and archaeological roads are called cultural routes since they have many resources. The ways that gained functionality in this way started to be re-evaluated.

The study was carried out in Kastamonu city center, which is an important historical and culturally important urban site. It is aimed to improve the tourism potential of Kastamonu city and to preserve the cultural heritage elements. In the study, firstly, theoretical approaches about cultural tourism and cultural route were examined. Then, the historical and cultural texture of the study area was evaluated. As a result, two route studies were prepared for the city center, where the registered buildings are concentrated. These routes are like a transportation corridor with the connection between historical and cultural heritage elements.

Keywords: Culture route, cultural tourism, conservation approach and Kastamonu.

JEL Codes: Z3, Z32, Z320.

1. GİRİŞ

Kültür, tarihsel ve toplumsal gelişim süreci içinde oluşturulan sanat, dil, din, tarih, mimari yapı, yaşam biçimi gibi unsurları içermektedir. Bu nedenle insanların geçmişe olan merak duyguları, farklı toplumları öğrenme istekleri gibi nedenlerle turizmin kültürel ayağının oluşmasına neden olmuştur (Uygur ve Baykan 2007). Kültür turizmi ise, kültürlerarası iletişimin geliştirilmesinde, doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunarak paylaşımında ve gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir unsurdur (Bahar ve Dinçer 2019). Bu bağlamda; kültür turizmi uluslararası boyutta önemi giderek artan bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır (Aklanoğlu 2010).

Ulusal ve uluslararası boyutta tarihi açıdan önemli çevrelerin korunmasına yönelik hazırlanan projeler, çevresel algının artması ve özellikle “sürdürülebilirlik” yaklaşımlarının geliştirilmesinde önemli katkı sağlamaktadır (Hacıoğlu ve Yetim 2019). Son yıllarda, tarihi ve kültürel açıdan önemli olan değerlere dair oluşturulan politika ve projeler içinde “kültür rotaları” oluşturulmaya başlanmıştır. Tarihi açıdan önemli olan koridorların kültür rotası adına değerlendirilmesinin ise turizme yönelik yaklaşımın farklılaşmasıyla önemi artmıştır (Akkuş ve Güneş 2016). Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) kültür rotası kavramını; arkeolojik ve endüstri mirası, anıtsal niteliği olan değerleri, bir rota dâhilinde; değerlerini arttıracak bir şekilde ve somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla yorumlanması gereken bir sistem olarak açıklamıştır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ise kültür rotası kavramını; dünya mirasının bir parçası olarak değerlendirmiş ve miras yolu kavramı ile birlikte açıklamıştır. ÇEKÜL (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı) kültür rotasını, tarihin belirli döneminde yaşanmış veya yakın dönemde yapılmış ve kültürel doğal kaynak değerine sahip, farklı amaçlar ile geliştirilen, ulusal veya uluslararası ölçekte ulaşım koridoru olarak tanımlamıştır.

Kültür turizmi tek bir anıt, sivil mimari örneğinden ziyade çok daha uzun süre içerisinde gezilebilecek tarihi ve doğal birlikteliği benimsemektedir. Bu birliktelikler bazen tek bir kent için bazen birkaç kenti içine alacak şekilde hazırlanmaktadır. Ancak özellikle kent merkezlerinde ziyaretçilere sunulabilecek daha detay bir kültür rotası oluşturulmamıştır (Benzer ve Halaç 2019). Bu kapsamda çalışmada, kent mücavir sınırı içindeki kültürel cazibe merkezlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın ilgili kamu kurumu ve kuruluşlara ve karar verici mekanizmalara yön göstereceği düşünülmektedir. Kastamonu, doğal ve sosyo-kültürel kaynaklar açısından oldukça zengin bir yerleşmedir. Kentte son dönemlerde gerçekleştirilen koruma amaçlı çalışmalar, sahip olduğu değerlere olan ilginin artmasını sağlamış ve günümüzde Kastamonu’da turizme olan ilgiyi artırmıştır. Bu ilgi doğrultusunda turizm sektöründe gelişmeler yaşanmıştır. Kastamonu ili; zengin doğal kaynakları, kültürel değerleri ve özgün bir kent dokusuna sahip olması sebebiyle kent merkezi ve yakın çevresinde önemli bir kültürel cazibe noktasıdır. Araştırma alanı olarak seçilen Kastamonu kent merkezinin ve yakın çevresinin kentsel sit alanı olması itibarıyla çalışmada öncelikle kent merkezine yakın, doğal ve kültürel kaynak değerleri belirlenmeye çalışılmış, cazibesi yüksek olan noktalar Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA), İl Özel İdaresi, Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri ile karşılaştırılarak belirlenmiştir. Çalışmada, Anadolu’nun en eski yerleşimlerinden birisi olan ve birçok tarihi dönemlere ev sahipliği yapan kent merkezi için

önerilen kültür rotaları, cazibesi yüksek miras öğelerinin ilişkilendirildiği ulaşımı kolay iki koridor niteliğindedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kültür Turizmi

İnsanoğlu var olduğu ilk günden günümüze kadar savaş, göç, ticaret, gibi çeşitli nedenlerle seyahat etmişlerdir. İnsanların kendi kültürleri dışındaki diğer kültürleri tanıma istekleri de seyahat etmelerinin en önemli nedenlerinden birisidir (Özdamar, 2011). Öğrenme isteği ve merak duygusu sonucunda olan bu seyahatler aynı zamanda turizmin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Khalilova, 2008). Antik çağlardan beri kültür, seyahat etmek için önemli bir motive aracı olmuştur. Bu anlamda ilk kez 1980' li yıllarda Avrupa Birliği Komisyonu'nda ortaya çıkan kültür turizmi, en eski alternatif turizm çeşitlerinden birisi olarak kabul edilmektedir (Üsküdar, 2012).

Son yıllarda gelişmekte olan turizm aktivitesi olarak görülen kültür turizmi, insanların farklı nedenlerle seyahat ettikleri özel ilgi turizmi olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda insanların kendi kültürel çevrelerinden uzaklaşıp, farklı kültürleri görmek amacıyla farklı bir destinasyona seyahat etmesidir (Mckercher vd., 2002). Bachleitner ve Zins (1999), kültür turizmini, insanların yaşadıkları yerlerden uzaklaşarak, kültürel ihtiyaçlarını karşılamak ve başka kültürler hakkında bilgi edinmek amacıyla kültürel mekânlara yaptıkları seyahat bütünü olarak tanımlamıştır. Kültür, geçmiş ve geleceği kapsayan dinamik bir yapıya sahiptir. Kültürün turisti çeken, turistlerde merak, öğrenme, görme isteği uyandıran özellikleri oldukça fazladır. Arkeolojik sitler, tarihi yapılar, kentsel sivil mimari örnekleri, folklor, mutfak gibi somut ve soyut kültürel miras öğeleri kültür turizmini ortaya çıkaran en önemli faktörlerdir (Sağlam, 2019).

Kültürel ve doğal kaynaklar, arkeolojik ve tarihi değerler, kültürel turizm için yüksek potansiyel oluşturan çekiciliklere sahip alanlardır. Kültür turizmi, potansiyel olarak oldukça geniş bir alana sahip olduğundan yeni kültürleri tanıma ve geçmiş kültürleri merak etme açısından oldukça önemlidir. Anadolu coğrafyasının sahip olduğu tarihi ve kültürel zenginlik Türkiye'yi kültürel turizmde iddialı bir noktaya taşımaktadır. Kültür mirasını korumak ve yaşatmak için önemli bir araç olan kültür turizmi, özellikle tarihi ve kültürel açıdan önemli değerlere sahip olan küçük ölçekli kentler için yeni yatırım, iş olanakları, ekonomik kalkınma ve rekabet gücünü artırmaktadır.

2.2. Kültür Rotası

Kültür rotası kavramını tanımlama çalışmaları ilk olarak, Kültürel Mirasımızın Bir Parçası Olarak Kültürel Rotalar toplantısında gerçekleştirilmiştir. Toplantıda kültür rotası kavramı yerine miras rotası kavramı kullanılmıştır. Miras rotası, zamanda ve mekânda belirlenen bir rota boyunca, insanların etkileşimlerini yansıtan, bölge veya ülkeler arası çok yönlü bir iletişim ve değişimden önemini alan unsurların bileşimi olarak tanımlanmıştır (Karataş, 2011). Kültür rotasının daha kapsamlı tanımı Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) tarafından 2008 yılında yayımlanan Kültür Rotaları Tüzüğü'nde yapılmıştır (ICOMOS, 2008): *Kara, su veya başka bir ortamda bulunup fiziksel olarak tanımlanabilen ve aynı zamanda kendine özgü çekiciliklere ve tarihi özelliğe sahip olan, insan etkileşimleri sonucu oluşmuş, önemli zaman süreçleri boyunca insanlar, ülkeler, bölgeler ve hatta kıtalar arasındaki çok boyutlu ve sürekli mal, fikir ve bilginin karşılıklı hareketini ve değişimini halen yansıtan, bu süreci ilişkide bulunduğu somut ve somut olmayan kültürel miraslara yansıtıp karşılıklı etkileşim sağlayan, tarihsel bağlantıları ve varlığı ile ilişkili kültürel özellikleri hareketli bir sistemle bütünleştiren bir çeşit iletişim rotasıdır.* Bu tanım uluslararası geçerliliği olan bir niteliğe sahiptir.

Uluslararası ve ulusal ölçekte tarihi, kültürel açıdan önemli olan çevrelerin korunmasına yönelik yapılan çalışmalar, sürdürülebilir gelişme kavramının her alana yayılmasıyla, tarihi değerlerin önemine dair farkındalığı artırmak, bu alanları korumak ve yaşatmak amacıyla kültür rotaları oluşturulmaya başlanmıştır. Anadolu'daki tarihi yolların kültür rotası olarak düzenlenmesi turizm kavramına yaklaşımın değişmesi ile önem kazanmıştır (Eriçok, 2019). Kültür rotaları oluşturulduğu bölge hakkında bilgi ve çeşitli olanaklara sahip olarak kültür turizmi ürünü olarak önemli bir işleve sahiptir. Rotalar, uluslararası anlamda rekabetçi bir yapıya sahiptir. Bulunduğu bölgenin tanınabilir olmasına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Cojocariu, 2015).

Avrupa Konseyi, 1984 yılında "Avrupa Kültürel Rotalar Programı" ile ilk çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Avrupa'da bulunan ülkelerin ve kültürlerin sahip oldukları değerlerin aslında ortak bir kültürel miras olduklarını kanıtlamak ve hem zaman hem mekânda yolculuk amaçlanmıştır. Türkiye'de bu konuda ilk çalışma Kate Clow tarafından 1999 yılında yapılan Likya Yolu projesidir. Likya Yolu, Aziz Paul Yolu, Evliya Çelebi Yolu, Hz. İbrahim Yolu, Kaçkar Rotası, Karia Yolu, Frig Yolu, Sultanlar Yolu yerel Kalkınma Ajansları veya uluslararası kuruluşlardan alınan sponsorluklar ile geliştirilmiştir. İstiklal Yolu, Küre Dağları, Yenice Ormanı, Hitit, Gastronomi, vb. rotalar yerel yönetimler, Orman

Bakanlığı ya da Kalkınma Ajansları gibi devlet fonu programlarıyla geliştirilmiştir. Kemer Yürüyüş Yolları, Konyaaltı Kültür Parkurları, Fethiye Yürüyüş Parkurları, Aziz Nikolaos Yolları, Toros Yürüyüş Yolları vb. ise genelde ana bir rotaya bağlı ve bir Kalkınma Ajansı ve/veya yerel yönetim tarafından finansal açıdan desteklenmiş gününbirlik yürüyüş yollarıdır (Eryurt ve Clow, 2016).

Türkiye’de son yıllarda kültür rotası konusunda yapılan çalışmalar artmaktadır. Baştemur (2010)’ un yaptığı çalışmada, günümüzde Teke Yarımadası olarak bilinen Likya Yolu’nun ve çevresinin turizm potansiyeli araştırılmıştır. Turizm açısından bölgenin yerel kalkınmadaki yeri incelenmiş ve yörenin doğasının korunmasını olumlu yönde etkileyecek öneriler geliştirilmiştir. Alkan (2018) tarafından yapılmış olan çalışmada, Türkiye’nin batısı ile güneydoğusu arasında, önemli bir ulaşım rotası olan Kurtalan Ekspresi’nin, turizm alanında işlevselleştirilerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Daha küçük ölçekte yapılmış olan, Gök ve Kayserili (2013) çalışmalarında, günümüze kadar korunarak gelen geleneksel Erzurum evlerinde restorasyon uygulaması yapılarak, kültür varlıklarının korunması ve bu evlerin kültürel turizm kaynakları kapsamında alınması gerektiğini belirtmişler, geleneksel Erzurum evlerinin de Safranbolu, Mardin, Amasya tarihi-kültürel açıdan önemli olan şehirlerinde olduğu gibi önemli bir kültürel turizm merkezi haline gelmesi gerektiğini savunmuşlardır. Nemutlu (2018), Çanakkale ilinde kırsalında turizme kazandırılmasına yönelik bir çalışma yapmıştır. Eriçok (2019) tarafından Van Gölü’nde yürütülmüş olan çalışmada, coğrafi konum açısından önemli, tarihi-kültürel açıdan değere sahip olan Van Gölü Havzası’ nda kültür rotası önerisi oluşturabilmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak, kültür rotası hakkında literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra havzanın tarihi-kültürel dokusu irdelenmiştir. Bahsedilen bu çalışmalardan da anlaşılacağı üzere, kültür rotası ile tarihi geçmişin izlerine sahip olan yollar, doğal, tarihi, kültürel ve işlevsel özelliklerinden dolayı kültür rotası adıyla yeniden değerlendirilmekte ve kültür turizmine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Kastamonu ili, Batı Karadeniz Bölgesi’nde, deniz seviyesinden yüksekliği 775 m, yüzölçümü ise 13108 km²’ lik bir alana sahiptir. Türkiye topraklarının %1,7’sini oluşturmaktadır. Doğuda Sinop, Güneyde Çankırı, Kuzeybatıda Bartın, Kuzeyde Karadeniz, Batıda Karabük, Güneydoğuda ise Çorum ili ile çevrilidir (Öztürk ve Özdemir 2013). Kastamonu ili, kıyılarında Karadeniz iklimi, iç kesimlerde ise karasal iklim özellikleri

görülmektedir. Dağlık alanların oldukça yaygın olduğu Kastamonu'nun %74,6'sı ormanlarla kaplıdır. İlde Ilgaz Dağı, İstiklal Yolu ve Küre Dağları Milli parkı olmak üzere üç önemli milli park bulunmaktadır (Öztürk 2005).

Şekil 1. Çalışma alanı konum haritası

Yaklaşık olarak 4000 yıllık bir tarihe sahip olan Kastamonu birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Çalışma alanı içerisinde kentsel sit alanı bulunmaktadır. Kent, tarihi ve kültürel açıdan önemli olan kale, cami, külliye, köprü, geleneksel evler gibi alanlara sahiptir (Öztürk ve Bozdoğan 2013).

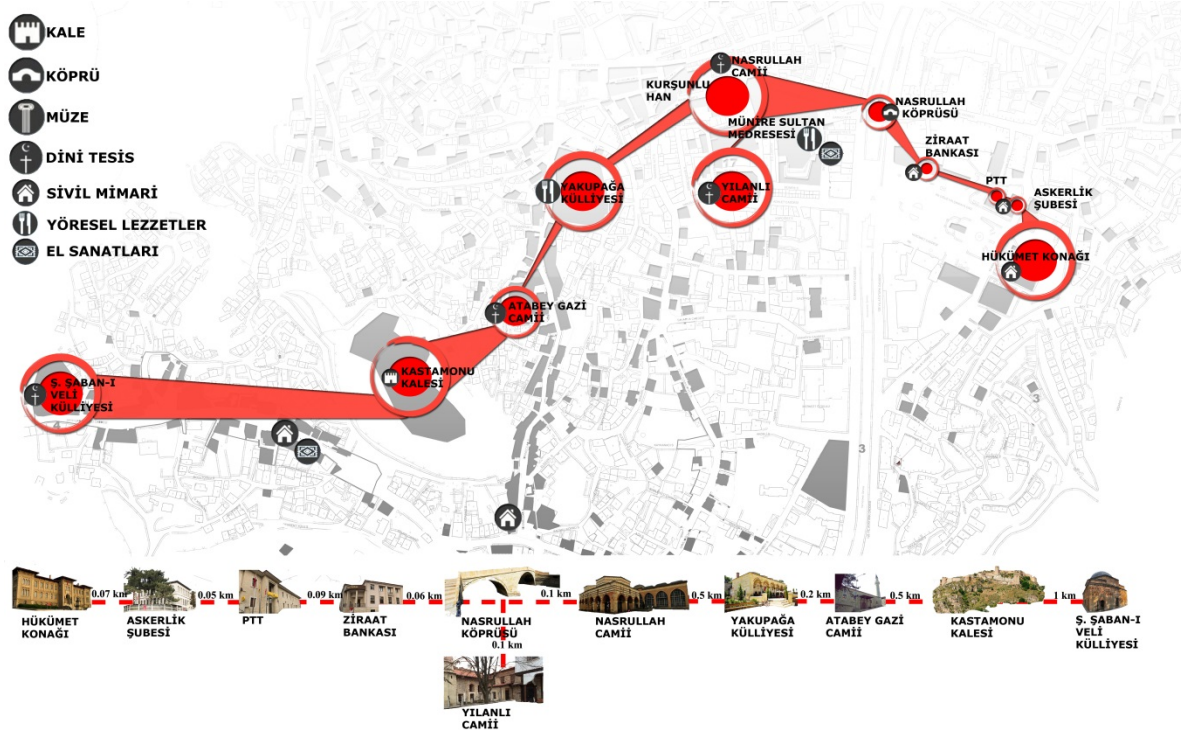
KUZKA (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı)'nın "Turizm" başlığında önceliklendirilen alanlar çalışmada da değerlendirilmiştir. Bu öncelikli alanlar Kültür Turizm yetkilileri tarafından da ayrıca desteklenmiştir. Çalışma alanı; Hükümet Konağı, Nasrullah Camii, Münire Sultan Medresesi, Kurşunlu Han, Yakupağa Külliyesi, Kastamonu Kalesi, Etnoğrafya Müzesi, Şeyh Şaban-ı Veli Caddesi'ni kapsamaktadır. Alanı içerisinde 2015 yılında sağlıklılaştırma çalışması uygulanmış olan 4 adet sokak bulunmaktadır (Şekil 2)

turizm-rekreasyon açısından alana en uygun turizm-rekreasyon rotası çizilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Google Earth 2018 programı ile kültürel öğeler arası kuş uçuşu uzaklıklar hesaplanmıştır.

4. BULGULAR

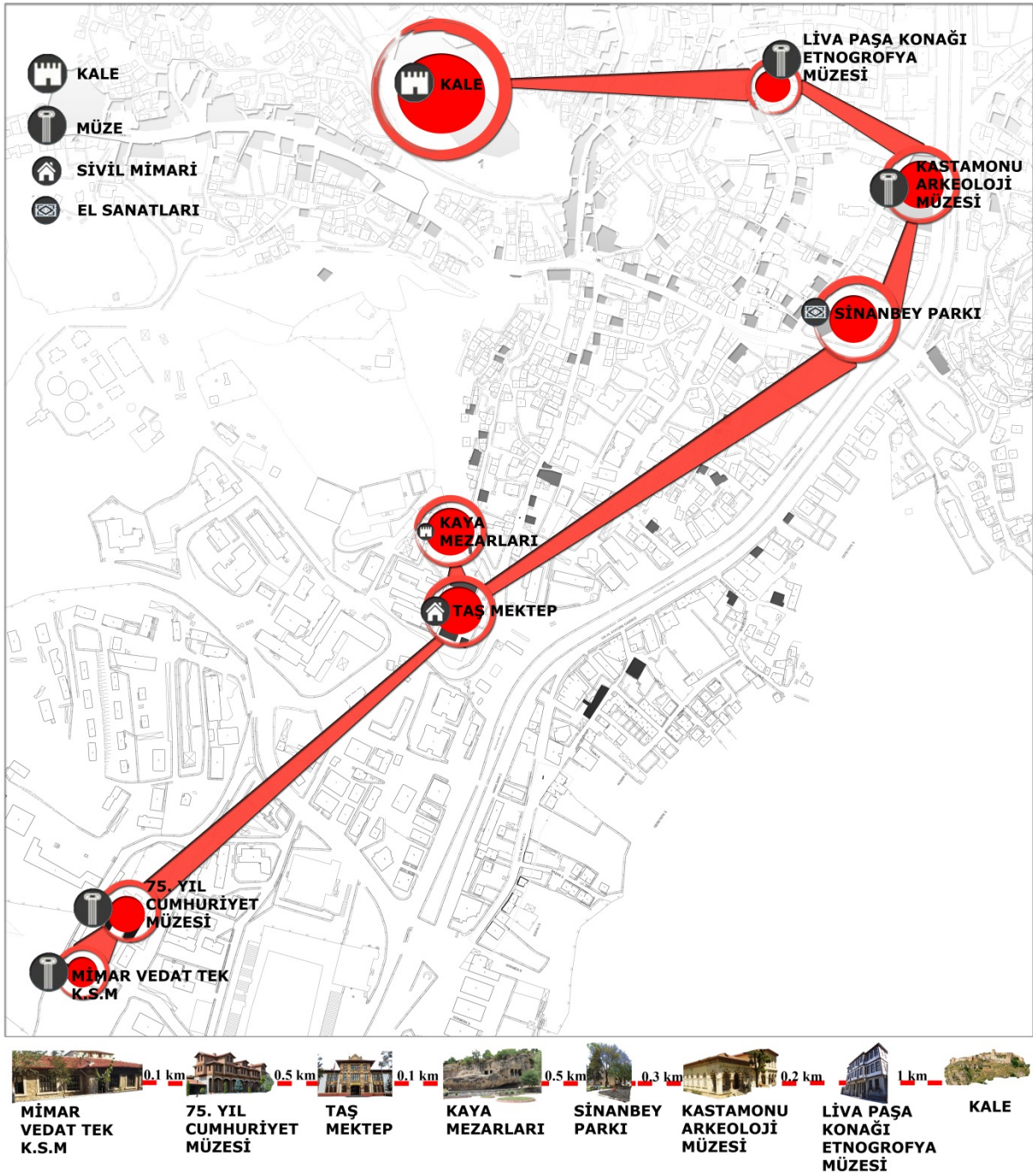
Tarihi kent merkezi, geleneksel kent dokusuna sahip olan özgün alanları ve yapılarıyla ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, kamu kurum ve kuruluşlarından alınan bilgiler doğrultusunda ve tarihi-kültürel açıdan önemli olup görülmesi gereken alanlar üzerinden gidilerek 2 adet kültür rotası oluşturulmuştur.

Şekil 3' te verilen Rota 1; Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesinden başlayıp Hükümet Konağında biten bir güzergâhtır. Geleneksel mahalle dokusundan başlayarak, kentin simgesi olan Kastamonu Kalesine sonrasında Nasrullah Meydanının da içinde bulunduğu tarihi ticaret merkezinden, kent meydanına uzanan 2.6 km uzunluğunda bir bağlantı sağlanmıştır. Güzergâh üzerinde, tarihi Nasrullah Köprüsü, geleneksel sofrta örtüsü, el örgüsü hasır sepet gibi yöresel ürünlerin satış birimlerinin olduğu, taş baskı ve Kastamonu çekme helva yapımının izlendiği Yakupağa Külliyesi ve yöresel lezzetlerin bulunduğu Münire Sultan Medresesi bulunmaktadır. Sivil mimari örnekleri bakımından yakın dönem mimari yapıları olan Hükümet Konağı ve çevresinde bulunan günümüzde Ziraat Bankası, PTT ve Askerlik Şubesi olarak kullanılan yapılar bulunmaktadır. İnanç turizmi ile ön plana çıkan, Atabey Gazi Camii, Yılanlı Camii, Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi de rotaya dâhil edilmiştir. Kentin tarihi-turistik ve kültürel odak noktalarını birleştiren Rota 1 ziyaretçilerine bütüncül olarak Kastamonu kültürünü yansıtan bir gezi imkânı sağlamaktadır.

Şekil 3. Çalışma kapsamında önerilen Kültür Rotası 1

Şekil 4’ te verilen Rota 2 ise; 1925 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından Şapka İnkılabı’nın gerçekleştirildiği kentte 2008 yılında açılmış, Vedat Tek Kültür ve Sanat Merkezi’ nde bulunan, Şapka Müzesi’ nden başlayıp, M.Ö. 7. yüzyılda Frig kültürü etkisi altında açık hava kutsal tapınma alanı olarak yapılmış ve üçü anıtsal olmak üzere toplamda 8 adet kaya mezarının bulunduğu Kaya Mezarları’nı görme imkanı sunan ve Kastamonu Kalesi’nde bitmektedir. Müzeler, el sanatlarının sergi ve satışının gerçekleştiği sokaklar ve sivil mimari örnekleri arasında da bir bağlantı sağlayan rota 2.7 km uzunluğundadır. Bu güzergah kentin güney yönünden giriş yapan ziyaretçilere, Şapka Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Etnografya Müzesini ve kentin kültürel değerlerini görmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda, rotanın bitiş noktası olan Kastamonu Kalesi’nden kentin doğal yapısı ve yerleşimi konusunda panoramik görüntü imkanı sunmaktadır. Özellikle tarihi ve kültürel açıdan önemli olan değerlerin yoğunlukta olduğu alanlarda önerilen her iki kültür rotasının da, geçmişten günümüze gelen değerlerimizin korunması ve tanıtılmasında önemli derecede katkı sağlayacağı, aynı zamanda, kültürel miras değerlerine ilişkin farkındalık düzeyinin de artacağı düşünülmektedir.

Şekil 4. Çalışma kapsamında önerilen Kültür Rotası 2

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kültürel faaliyetlere katılım, tarihi-kültürel miras alanlarına ziyaret ve yörede yaşayanlar ile sosyal ilişkilerin güçlenmesini içermektedir. Günümüzde kültür odaklı ziyaretçi potansiyeli giderek artmaktadır. Hem ekonomik hem de koruma değerlerine sahip kültür turizminin bölgesel ve yerel ekonomiye katkısı tartışılmazdır. Bu katkıların artışının ve devamının sağlanması, alan ziyaretçilerinin beklenti ve memnuniyetlerinin pozitif yönde olmasıyla orantılıdır. Kültür turizminin temel amacı, ziyaretçilerin tek bir noktaya bağlı

kalmadan zamanlarının yeteceği ölçüde zaman-mekân ölçeğinin de oldukça önemli olduğu kapsamlı bir şekilde gezebilecekleri sistem oluşturmaktadır. Kent merkezlerinde bu sistemi sağlamak amacıyla kültür rotaları önerilmektedir. Topluma ait olan yöresel değerlerinin korunmasında, kültürel odaklı somut ve somut olmaya miras önemli bir role sahiptir. Bu miras değerlerinin bizden sonraki kuşaklara aktarılması, öncelikle tarihi-kültürel çevrenin korunması, geliştirilmesi ve kültürel varlıklara gerekli önemin verilmesi gerekmektedir. Anıtsal yapıların veya geleneksel mimariyi oluşturan yapı veya alanlarda restorasyon çalışmaları yapılarak, turizm amacıyla kullanılması ve bunun için özendirici çalışmaların yapılması gerekmektedir. Çalışmada, Kastamonu ili kent merkezinde yer alan kültürel cazibe merkezleri belirlenmiş ve bu alanların önemlerinin artırılması için alternatif kültür rotaları önerilmiştir.

Kavramsal çerçeve başlığı içerisinde ele alınan çalışmalardan, Alkan (2018) tarafından yapılmış olan çalışmada, Kurtalan Ekspresi kültür rotası güzergâhında yer alan birçok alanın turizm açısından oldukça ilgi çekici oldukları ve doğru bir politikayla bu alanların turizm merkezi olabileceği anlaşılmıştır. Baştemur (2010) un yaptığı çalışmada, Likya Yolu'nu Avrupa Kültür Rotası programına dâhil etmenin önerilerden en belirgin olması önemli bir sonuç olmuştur. Küçük ölçekte yapılan, Gök ve Kayserili (2013), Nemutlu (2018), Eriçok (2019) çalışmalarında, turizmin gelişebilmesi için turistik açıdan önemli olan alanların ilk olarak erişilebilir olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Hazırlanan bu çalışma ise daha çok kent merkezi ve sit alanına yöneliktir. Ancak amaç yukarıda verilmiş olan çalışmalar ile benzer olmakta, tanıtımı ve alanı daha popüler hale gelmesini sağlamaya yöneliktir.

Kültür rotası konusunda yapılmış olan çalışmalar ve Kastamonu Kent Merkezi' nde yapılan bu çalışma ile benzer amaçlara sahiptir. Çalışma, turizme kaynak oluşturabilecek değerlerin belirlenerek, birbirleriyle ilişkili olarak ulaşım koridoru belirlemek amacını gütmektedir. Kastamonu kentinde yapılmış olan çalışmada, kültür turizmi için önemli olan alanların/yapıların erişilebilirlik açısından yetersiz oldukları görülmüştür. Tarihi konaklar, medreseler, camiler, hanlar ve hamamlar açısından oldukça zengin bir mimari dokuya sahip Kastamonu, geleneksel kültürel cazibe merkezlerine sahip olmasından dolayı ziyaretçilerin yoğun olarak tercih ettiği bir kentimizdir. Kentte insanların serbest zamanlarını geçirebilecekleri ve ticaretin yoğunlaştığı tarihi kent merkezi, anıtsal yapıların bulunduğu Nasrullah ve Cumhuriyet Meydan'ları, Kastamonu kenti için tarihsel süreçte ve günümüzde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak taşıt trafiğinin yoğun olması, yayalaştırılmış alanın olmaması sorun teşkil etmektedir. Çalışmada tespit edilen durumlar:

Tarihi kent merkezi, kentin en yüksek noktasında bulunan, kentin tarihi ve modern dokusunun gözlemlenebileceği seyir alanı ve kentin tarihi-kültürel mirasının korunmasını, ziyaretçilere aktarımını sağlayan sosyo-kültürel odak noktası olarak değerlendirilmiştir.

- Kentte, bu alanların korunması, gelecek nesillere aktarılması için, önerilen kültür rotaları dikkate alınarak alanlara ulaşımın kolaylaştırılmasının gerektiği görülmüştür.
- Turizmin kentin ekonomisine katkısını artırmak için, yöresel ürünlerin ve geleneksel el sanatlarının sergilendiği mekânların/alanların bu rotalar üzerinde artırılması gerekmektedir.
- Kastamonu Kalesi'ne çıkışın topografik açıdan zor bir parkur olması, güzergah üzerinde dinlenme mekanlarının bulunmaması görülmüştür.
- Birçok tescilli yapı işlevsel olmadığı için ziyaretçilere hizmet verememekte, kent katma değer sağlayamamaktadır.
- Kentin mimarisini yansıtan ve işlevsiz olan sivil mimari örneklerinin konaklama veya restoran birimleri olarak turizme kazandırılması gerekmektedir.
- Ziyaretçilerin mekânlarda daha fazla vakit geçirilmesi sağlanmalıdır, rotalar üzerinde bilgilendirme ve yönlendirme levhaları artırılmalıdır, kentsel donatılar gözden geçirilmeli ve eksiklikler giderilmelidir.

Kent merkezinde önerilen kültür rotalarının tarihi ve kültürel alanların önemini artırarak, kentte turizme bağlı yerel ekonomiye katkıların artacağı düşünülmektedir. Ayrıca, tarihi ve kültürel miras değerlerinin yoğun olduğu kent merkezinde önerilen kültür rotalarının, geçmişten günümüze gelen değerlerimizin korunması ve tanıtılmasına büyük oranda katkı sağlayacağı ve kültürel miras değerlerine ilişkin farkındalık düzeyini de artıracığı düşünülmektedir.

Çalışma, tarihi açıdan önemli olan çevrenin korunmasına ve turizmin canlandırılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, Tarihi kent merkezine gelen ziyaretçilere rehber olabilecek bu rotalar, insanların zihinlerindeki kalıcılığını artıracak, kentin net bir şekilde okunabilirliğini sağlayacak ve böylece kent kimliğini ön plana çıkaracaktır. Çalışmada önerilen rotalar üzerinde meydan, konaklama, el-sanatları ve yöresel ürünler satış birimleri gibi ziyaretçilerin ihtiyaçlarının karşılanabileceği mekânlara ilave olarak hizmet altyapısının, özellikle kentin önemli imgesi olan konaklara ilişkin potansiyellerin katma değeri olan işlevsel özellikler katılarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışmadan bundan sonra yapılacak daha detay kültür rotası planlama çalışmalarına altlık olması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

Akkuş, O ve Güneş, G. (2016). Mersin-Aydıncık İlçesi ve Çevresinin Kültür Turizmi Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), 73-98.

Akdoğan, F. (2010). Geleneksel Yerleşmelerde Kültür Turizmi: Beypazarı Örneği. *Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 125-136.

Alkan, A. (2018). Alternatif Bir Turizm Rotası: Kurtalan Ekspresi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4), 1016-1038.

Bachleitner, R. and Zins, A. (1999). Cultural Tourism in Rural Communities: The Residents' Perspective. *Journal of Business Research* 44, 199-209.

Bahar, E. Ve Dinçer, F (2019). Ziyaretçi Sayılarının Analizi ile İstanbul'un Turizm Pazarlarının Değerlendirilmesi. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 1(8), 20-41.

Baştemur, C. (2010). *Likya Yolu ve Çevresinin Turizm ve Rekreasyonel Potansiyelinin Araştırılması*. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Nevşehir, s.597.

Cojocariu, S. (2015). The Development Of Cultural Routes: A Valuable Asset For Romania. *Procedia Economics and Finance* 32, 959 – 967.

ÇEKÜL Vakfı (2015). Kültür Rotaları Planlama Rehberi, Tarihi Kentler Birliği Yayınları, *Kılavuz Kitapçıklar Dizisi: 3*, 12-28, Tarihi Kentler Birliği, İstanbul

Eriçok, A. (2019). Van Gölü Havzası'nda Kültür Rotası Önerisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı,45, 173-199.

Eryurt, H. ve Clow, K. (2016). *Kültür Rotaları Rehberi* (Çev. B. Aknam). İstanbul: Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık.

Gök, Y. ve Kayserili, A. (2013). Geleneksel Erzurum Evlerinin Kültürel Coğrafya Perspektifinden İncelenmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı, 30, 175-216.

Hacıoğlu, T. ve Yetim, A. (2019). Sorumlu Turizm Algısının Turist Davranışlarına Etkileri: Fethiye Destinasyonuna Yönelik Bir Araştırma. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(8), 42-69.

Halaç, H ve Benzer, M . (2019). Küçük Yerleşim Yerlerinin Turizme Açılmasında Kültürel Mirasın Rota İle Kurgulanması. *Geomatik*, 4 (1), 23-29.

Karataş, E., (2011). *The Role of Cultural Route Planning in Cultural Heritage Conservation: The Case of Central Lycia*. ODTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Khalilova, K. (2008). *Kültür Turizmi Bakımından Azerbaycan Şirvan Bölgesinin Arz Potansiyelinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s.20-32.

McKercher, B., Ho, P. S. Y., Du Cros, H. ve So-Ming, C. B. (2002). Activities- Based Segmentation of the Cultural Tourism Market. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 12(1):23-46.

Nemutlu, F. (2018). Turizm ve Rekreasyon Rotası Belirlenmesi: Çanakkale Örneği. *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 2(2), 290-298.

Özdamar, M. (2011). *Şanlıurfa'da Kültür Turizmi: Şanlıurfa'ya Kültür Turizmi Kapsamında Seyahat Acentaları İle Gelen Yerli Turistlerin Profilini ve Anlık Satın Alma Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, s.30-36.

Öztürk, S. (2005). Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın Rekreasyonel Kaynak Değerlerinin İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi A(2)*, 138-148.

Öztürk, S., Özdemir, Z. (2013). Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yaşam Kalitesine Etkisi: Kastamonu Örneği. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 109-116.

Öztürk,S., Bozdoğan, E. (2013). Determination of the perceived quality of urban life in new and traditional housing textures, *Fresenius Environmental Bulletin*, 23(10), 2415-2421.

Sağlam, D. (2019). *Trabzon İlinde Kültür Turizmi Ve Turizm Planlamasına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s.27-29.

UNESCO (2016). World Heritage Sites, whc.unesco.org/en/statesparties/tr, (Erişim Tarihi: 29.01.2020)

Uslu, A. vd. (2006). Turizmin Kùltürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakùltesi Dergisi*, 3 (3), 305-314.

Uygur, S. M. ve Baykan, E. (2007) Kùltür Turizmi ve Turizmin Kùltürel Varlıklar üzerindeki Etkileri, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakùltesi Dergisi*, Sayı, 2, 30-49.

Üsküdar, Ş. (2012). *Eskişehir'in Kùltür Turizmi Potansiyeli ve Yerli Turistlerin Buna İlişkin Algıları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, s.1-12.